

Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy 5 oparte na Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – Planeta Nowa autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziedzic

DZIAŁ 1				
Mapa Polski				
ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, legenda mapy</i> - wymienia elementy mapy - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość bezwzględna, wysokość względna</i> - odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej - podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych - wymienia różne rodzaje map - odczytuje informacje z planu miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie - stosuje legendę mapy do odczytania informacji - odczytuje skalę mapy - rozróżnia rodzaje skali - oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy - odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej - wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe - rysuje podziałkę liniową - wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę - oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej - wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa - wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim - wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową - przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> - dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych - przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową - oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej - oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej - oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej - rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu - rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej - omawia zastosowanie map cyfrowych - podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - posługuje się planem miasta w terenie - podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści - analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski - czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego - projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta
DZIAŁ 2				
Krajobrazy Polski				
ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> - wymienia składniki krajobrazu - wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy - wymienia pasy rzeźby terenu Polski - wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie - wymienia elementy krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym - określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski - przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji - omawia cechy krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce - opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu - opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz - przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania - porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach - wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne 	<ul style="list-style-type: none"> - proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy - prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły - przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem

<p>nadmorskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim - wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego - wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie - odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim - wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy - określa położenie Warszawy na mapie Polski - wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy - wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską - wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej - wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską - wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej - określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - określa na podstawie mapy położenie Tatr - wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie. 	<p>Pojezierza Mazurskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego - przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej - wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej - opisuje cechy krajobrazu wielkomięjskiego - wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej - przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej - omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji - wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego - omawia cechy pogody w górach - wymienia atrakcje turystyczne Tatr . 	<p>nadmorskim</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zajęcia mieszkańców regionu nadmorskiego - przedstawia wpływ łodolodu na krajobraz pojezierzy - omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej - przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy - omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej - charakteryzuje życie i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Śląskiej - omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych - charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej - charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach - opisuje zajęcia i zwyczaje mieszkańców Podhala. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie - wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim - charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej - opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy - omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki - opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej - opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej - charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd - przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich - opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr. 	<p>elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy - analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej - planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie - przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka - analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej - przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd - wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr.
---	--	--	---	--

DZIAŁ 3 Lądy i oceany				
ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe - wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie - wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna - wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie - porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów - wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przyczyny odkryć geograficznych - wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo - opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej - opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębokością w oceanach - przedstawia znaczenie odkryć geograficznych.
DZIAŁ 4 Krajobrazy świata				
ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogoda</i> - wymienia składniki pogody - wyjaśnia znaczenie terminu <i>klimat</i> - wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi - wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi - wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej - podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sawanna</i>, <i>step</i> - wskazuje na mapie strefy sawann i stepów - wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pustynia</i> - wskazuje na mapie obszary 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem - odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu - wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej - omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych - omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>preria</i>, <i>pampa</i> - omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów - opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych - wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego - wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza - wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów - porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym - wymienia kryteria wydzielenia stref krajobrazowych - przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej - charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego - charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów - omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych - omawia rzeźbę terenu pustyń gorących - omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego - charakteryzuje cechy krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> - oblicza średnią roczną temperaturę powietrza - oblicza różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku - oblicza roczną sumę opadów - prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych - porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów - omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych - prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej - porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry - analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych - omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi - porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanych strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt - analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu - przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych - opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej - porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach.

<p>występowania pustyń gorących i pustyń lodowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyń gorących i pustyń lodowych - wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich - wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym - rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej - wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tajga</i>, <i>tundra</i>, <i>wieloletnia zmarzlina</i> - wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry - rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry - wskazuje na mapie Himalaje - wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry - wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje - charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach - opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach . 	<p>tajgi i tundry</p> <p>-charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach.</p>		
---	---	--	--	--